



HÂDİM KÜTÜPHÂNESİ VE BÂNİSİ MESELESİ

İzzet SAK*

Öz

Ebu Sa'îd Muhammed Hâdimî (1701-1762), Osmanlı Devleti'nde, 18. yüzyılın önemli ilim adamlarından biri idi. Dönemin ileri gelen devlet adamları ile tanışmış ve Hâdim'de bir kütüphâne yapılmasını sağlamıştır. O, hayatta iken Hâdim'e yapılan kütüphânenin, günümüze gelinceye kadar, Dârü's-sa'âde Ağası Hâcî Beşir Ağa tarafından yaptırıldığı ifade edilmekte idi. Ancak son yapılan araştırmalarla, kütüphânenin Dîvân-ı Hümayûn hâceğânından Şehdî Osman Efendi tarafından yaptırıldığı ortaya çıkmıştır. Kütüphâneyi yaptıran Osman Efendi, ayrıca kütüphâneye pek çok da kitap vakfetmiştir. Kütüphâne 18.yüzyılın sonlarında esaslı bir tamirat görmüştür. Şehdî Osman Efendi'nin yaptırmış olduğu kütüphânenin bütün hizmetleri ise Ebû Sa'îd Muhammed Hâdimî'nin çocukları ve torunları tarafından yürütülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Hâdim, Hâdim Kütüphânesi, Muhammed Hâdimî, Şehdî Osman Efendi

THE ISSUE OF HÂDİM LIBRARY AND ITS FOUNDER

Abstract

Ebu Sa'îd Muhammed Hâdimî (1701-1762) was one of the most important scholars of the Ottoman Empire in the 18th Century. He met prominent statesmen of his time and ensured the building of a library in Hadim. Until now, it has been said that, the library which was founded at Hadim, was built by Beşir Agha of the House of Felicity. But, according to latest research, it has been come to light that the library was founded by Şehdî Osman Efendi, a scribe in the Imperial Council. Şehdî Osman Efendi had also donated many books to the library. The library had undergone an extensive repair at the end of the 18th century. All functions of the library which was founded by Şehdî Osman Efendi had been conducted by the children and grandchildren of Ebû Sa'îd Muhammed Hâdimî.

* Prof. Dr., Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fak. Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Konya/Türkiye. isak@selcuk.edu.tr
ORCID: 0000-0001-8784-5708
Makalenin Gönderilme Tarihi: 27.02.2018
Makalenin Kabul Tarihi: 05.04.2018
Makalenin Yayınlanma Tarihi: 24.04.2018



Keywords

Hâdim, Library of Hâdim, Muhammed Hadimî, Şehdî Osman Efendi



GİRİŞ

Hâdim Kütüphanesi, bugün, Hadim Kazâsı Taşpınar Mahallesi Hâdimî Caddesi Kütüphâne Sokak'ta bulunan ve Muhammed Hâdimî'nin doğup büyüdüğü evin hemen önünde yer alan tuğla, horasan kireç harç, yığma, kübik örme kemer ve tek kubbeli¹ küçük bir binâdır. Kütüphanenin inşâ kitâbesi mevcut olmadığı gibi, yapım tarihi ve bânisi hakkında da, binânın herhangi bir yerinde bilgi bulunmamaktadır. Yalnız kütüphanenin giriş kapısı üstündeki mermer bir levha üzerinde, 21.8.1951 tarihinde dönemin Konya valisi Kemal Hâdimli tarafından tamir ettirildiği yazılıdır.

Bazı kaynaklarda kütüphanenin, 18. yüzyılda, III. Ahmed ve I. Mahmûd dönemlerinde Dârü's-sa'ade ağası olarak görev yapan ve dönemin meşhurlarından olan Hâcî Beşir Ağa'nın yardım ve aracılığı ile yaptırıldığı ifade edilmektedir². Yine, halk arasında da kütüphanenin, Harem Ağası Beşir Ağa tarafından yaptırıldığı yönünde yaygın bir rivayet mevcuttur.

Bu çalışmada, bânisi kesin olarak bilinmeyen veya yanlış olarak bilinen Hâdim Kütüphanesi'nin bânisinin kim olduğu yani kim tarafından yaptırıldığı, arşiv belgelerine dayanılarak ortaya konulacağı gibi; kütüphâne hakkında da bazı tamir kayıtlarından hareketle, bilgiler verilecektir.

1- HÂDİM KÜTÜPHÂNESİ'NİN BÂNİSİ KİMDİR?

Yukarıda da ifade edildiği gibi bazı kaynaklarda kütüphanenin, III. Ahmed ve I. Mahmud dönemlerinde Dârü's-sa'ade ağası olan Hâcî Beşir Ağa tarafından veya onun aracılığı ile yaptırıldığı ifade edilmektedir. Hâcî Beşir Ağa, harem ağalarının en meşhurlarından biri olup, XVII. yüzyılın ortalarında doğmuş, küçük yaşta zenci köle olarak İstanbul'a getirilmiş ve kızlar ağası Yapraksız Ali Ağa'nın yanında yetişmiştir. 1705'de saray hazinedarı olmuş, 1713'de önce Kıbrıs'ta, sonra da Mısır'da ikâmete mecbur edilmiştir. Daha sonra da affedilerek, şeyhül-haremlik makamına getirilip Hicaz'a gönderilmiştir. 1717'de İstanbul'a çağrılıp dârü's-sa'ade ağası olarak tayin edilmiş, on üç yıl III. Ahmed, on yedi yıl da I. Mahmud döneminde olmak üzere toplam otuz yıl bu görevde kalan Beşir Ağa, 3 Haziran 1746'da vefat etmiş ve Eyüp'teki türbesine defnedilmiştir³.

¹ Numan Hâdimioğlu, *Hâdim ve Hâdimliler Bibliyografyası*, C.1, Ankara 1983, s. 110-111.

² Ebû'l-ulâ Mardin, *Huzur Dersleri*, (Haz: İsmet Sungur), C. II-III, İstanbul 1966, s. 772, 774; Mustafa Yayla, "Hâdimî, Ebû Sa'îd" mad., *DİA*, C.15, İstanbul 1997, s.25; Hâdimioğlu, s. 110-111.

³ Abdülkadir Özcan, "Beşir Ağa, Hacı", *DİA*, C.5, İstanbul 1992, s.555; Ebû'l-ulâ Mardin, s.771-772; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.IV-1, Ankara 1983, s. 332; Mehmed Süreyya, *Sicil-i Osmanî*, C.II, İstanbul 1311, s.20; "Beşir Ağa", *Türk Ansiklopedisi*, C.VI, s. 247.



Beşir Ağa ile Ebû Sa'îd Muhammed Hâdimî'nin tanışmalarının, onun Medine'de şeyhü'l-harem olarak görev yaptığı yıllarda olduğu ve daha sonra dostluklarının ilerleyerek Beşir Ağa'nın Hâdim'de bir de kütüphâne yaptırdığı yolunda rivayetler bulunmaktadır⁴. Eski Hâdim müftüsü Ahmed Said Hâdimîoğlu'nun, 7 Nisan 1953 tarihinde, Ebu'l-ulâ Mardin'e yazmış olduğu mektubdan yayıldığı anlaşılan ve Hâdimî hakkında bilgi veren bütün bibliyografik eserlerde tekrarlanan rivayete göre⁵, Hacı Beşir Ağa'nın Hâdimî ile tanışması şöyle olmuştur: Beşir Ağa Ravza-i Mutahhara'daki görevini tamamlayıp İstanbul'a döndükten sonra, bir gün Sultan I. Mahmud, onunla sohbeti sırasında, Beşir Ağa'ya, Harem-i Şerif'de ne kadar kaldığını ve bu kadar müddet zarfında "hârikulade" ne gibi hâller gördüğünü sorunca, Beşir Ağa, Harem-i Şerif'de geçirdiği bu kadar müddet zarfında fevkalade olarak üç şey gördüğünü söylemiş ve bunlardan birini şöyle anlatmıştır:

"Ravza-i Mutahhara'daki Cibril Kapısı gecenin seher vaktine yakın bir zamanda aralanırdı, gireni anlamak isterdim; fakat vücuduma ârız olan bir durgunluk neticesi uyuya kalıyor ve içeri girenin kim olduğunu anlayamıyordum. Bir gece yine Cibril Kapısı açıldı, hemen kapıya koştum, ben kapıda iken içeriye bir zât girdi. Giren zâta kim ve nereli olduğunu sordum. Konya'nın Hâdim Kazası'ndan olup, Hâdimî Muhammed Efendi olduğunu söyledi. Ziyaretinin sebebini sordum. 'İmâm Birgivî'nin Tarikat-ı Muhammediye'sini şerh ediyorum, şüphe ettiğim bazı hadîslerin Hz. Peygamber'in ağzından çıkıp çıkmadığını, yine kendisinin ruhundan sorup öğrenmek için geldim' deyince onu odama götürdüm. Bir müddet kaldıktan sonra müsâade istedi. Mescid-i Nebevî'de sabah namazını kıldıktan sonra gitmesini istemedim ise de 'memleketimde imâmlık vazifem var, müsâade buyurun' dedi ve ayrıldı. Bu ilk görüşmeden sonra ara sıra gelir görüşürdük"⁶.

Sultan I. Mahmud, Beşir Ağa'nın bu anlattıklarından çok etkilenir ve doğruluğuna kanaat getirmek için Hâdimî'yi İstanbul'a davet eder. Hâdimî İstanbul'a vardığında Padişah baş, yaş, şekil ve simâca Hâdimî'ye benzer birkaç zâtı bir araya koyduktan sonra Beşir Ağa'yı çağırır. Beşir Ağa'nın bu zâtlar arasından doğruca Ebû Sa'îd Muhammed Hâdimî'nin yanına giderek O'na sarılıp hoş geldin demesi, Padişahı hayrette bırakır ve Beşir Ağa'nın Hâdimî hakkında anlattığı hikâyeye inanır. Bu suretle Hâdimî'nin şöhretine ve maneviyatının yüceliğine inanan Padişah, İstanbul'un büyük âlimlerinin de hazır bulunduğu bir mecliste ve kendisinin huzurunda ders vermesini

⁴ Ebû'l-ulâ Mardin, s. 772.

⁵ Ebû'l-ulâ Mardin, s. 771 vd.

⁶ Ebû'l-ulâ Mardin, s. 772.



ister. İşte bu, daha sonra “Huzur Dersleri” adı ile gelenekselleşecek ve yıllarca devam edecek olan padişahın huzurunda verilen ilk derstir ve Hâdimî tarafından verilmiştir⁷.

Biraz önce de ifade ettiğimiz gibi, eski Hâdim müftüsü Ahmed Said Hâdimioğlu'nun, 7 Nisan 1953 tarihinde, Ebu'l-ulâ Mardin'e yazmış olduğu ve Hâdimî'nin hayatını anlatan bütün eserlerde yer alan bu rivayetin, dilden dile anlatılan bir menkıbe hâline dönüşmüş olduğunu söylemek zor değildir. Ancak bu rivayetin doğruluğu hususunda şüpheler bulunmaktadır. Çünkü Hâdimî ile Beşir Ağa'nın bu rivayette anlatıldığı gibi karşılaşması tarihî açıdan mümkün görünmemektedir. Rivayete göre Hâdimî, Beşir Ağa ile Ravza-i Mutahhara'da karşılaşmış ve ona, İmâm Birgivî'nin Tarikat-ı Muhammediye” adlı eserine şerh yazdığını söylemiştir. Fakat böyle bir karşılaşmanın, bu dönemde, Medîne'de olma ihtimâli oldukça düşüktür. Çünkü Beşir Ağa 1717 senesine kadar bu görevde kalmış ve bu tarihten sonra İstanbul'a çağrılarak Dârü's-sa'âde ağası olmuştur. Hâdimî ise, 1113 / 1701-1702 senesinde doğduğuna göre, 1717'de henüz 15-16 yaşlarında bir medrese talebesidir ve Birgivî'nin “Tarikat-ı Muhammediye” sine şerh yazacak kadar da, derin bir ilmi olduğu söylenemez⁸. Bu sebeple onların tanışmaları daha sonraki bir tarihte, belki Hâdimî'nin İstanbul'a gittiği bir başka sefer gerçekleşmiş ve daha sonra dostlukları ilerlemiş, ilim adamlarını himaye eden ve büyük bir hayırsever olan Beşir Ağa'nın, Hâdimî'de de bir kütüphâne yaptırmış olabileceği söylenebilir. Ancak, Beşir Ağa'nın yaptırmış olduğu hayır eserleri arasında Hâdim Kütüphânesi'nin ismi geçmemektedir⁹. Böyle meşhur birinin Hâdimî'de bir kütüphâne yaptırmış olması hâlinde, bunun kaynaklarda zikredilmemiş olması mümkün gözükmemektedir. Lâkin kaynaklarda böyle bir bilgiye rastlanılmamıştır. Bu da Hâci Beşir Ağa'nın Hâdimî'de bir kütüphâne yaptırdığı yönünde olan rivayetleri şüphe ile karşılamak gerektiğini göstermektedir.

Hâdim Kütüphânesi ile ilgili bir başka değişik bilgi de İsmail Erünsal¹⁰ tarafından verilmektedir. O, III. Ahmed döneminde kurulan kütüphâneleri

⁷ Ebû'l-ulâ Mardin, s.771-773; Ebû'l-ulâ Mardin, “Huzur Dersleri”, *İÜ. Hukuk Fakültesi Mecmuası*, XVI/3-4, İstanbul 1950, s. 993-1053; Mehmet İpşirli, “Huzur Dersleri”, *DİA*, C.18, s. 441-444.

⁸ Aynı şekilde, Yaşar Sarıkaya da, Hâdimî'nin Hacı Beşir Ağa ile karşılaşmasını tarihî açıdan problemli olduğunu dile getirmektedir. Yaşar Sarıkaya, *Merkez ile Taşra Arasında Bir Osmanlı Âlimi Ebu Said el-Hâdimî*, İstanbul 2008, s. 124.

⁹ Hacı Beşir Ağa, ilim ve ma'ârif ehlini himâye etmiş, ayrıca pek çok hayır eseri yaptırmıştır. Bunlar arasında Bâb-ı Âlî'de câmi, sibyan mektebi, medrese, kütüphâne, tekke, sebilden oluşan bir külliye; Topkapı Sarayı içinde bir mescid; Eyüp'te bir dârü'l-hadis, kütüphâne ve çeşme; Medîne'de bir medrese ve kütüphâne; Kahire'de bir mekteb ve sebil ve daha pek çok yerde hayır eseri inşa ettirmiştir. Onun yaptırdığı eserler hakkında bakınız: Semavi Eyice, “Beşir Ağa Camii”, *DİA*, C.VI, İstanbul 1992, s.1; Semavi Eyice, “Beşir Ağa Külliyesi”, *DİA*, C.VI, İstanbul 1992, s.1; Semavi Eyice, “Beşir Ağa Kütüphânesi”, *DİA*, C.VI, İstanbul 1992, s.3; Semavi Eyice, “Beşir Ağa Sebil-kütüba”, *DİA*, C.VI, İstanbul 1992, s. 4.

¹⁰ İsmail Erünsal, *Türk Kütüphâneleri Tarihi*, Ankara, 1988, c. II, s.69-70; Ona atfet aynı bilgi Yayla, s.25'de de bulunmaktadır.



sayarken, Konya'nın Hâdim Kazâsı'nda yaptırılan Ebu Sa'îd Muhammed Hâdimî külliyesinde, Osman Rüşti Efendi'nin 1120 / 1708 senesinde bir kütüphâne kurduğunu söyler. Fakat kütüphâne hakkında herhangi bir bilgi vermez.

Mehmet Aydın ise, Hâdim Kütüphânesi'nin, Kara Hacı Mustafa Efendi'nin 1708 yılında kurmuş olduğu medresenin içinde, medrese kütüphânesi olarak Osman Rüşti Efendi tarafından kurulduğunu ve kütüphâne kurulduğu zaman Ebû Saîd Muhammed Hâdimî'nin daha yedi yaşında olduğunu söyler. Bugün ayakta kalan ve hâlâ hizmet vermeye devam eden kütüphâne binasının Osman Rüşti Efendi tarafından taştan imal ettirilen bu bina olduğunun sanıldığını da ifade eder. Hatta öyle ki, Osman Şükrü Efendi tarafından inşa edildiği söylenen binayı şöyle tarif etmektedir: "Kütüphâne binası kare plan şemasına sahip olup dönemin özel tuğlaları, taşı ve horasan harcı kullanılarak yapılmış; kübik örme kemer ve kubbe çatı ile kütüphâneye genişlik kazandırılmaya çalışılmış; kütüphâne girişi binanın güney tarafında olup giriş kapısının karşısındaki duvara aydınlatma amaçlı pencereler açılmış ve açılan pencereler içten dışa doğru daralmaktadır. Pencereler dışarıdan demir parmaklıklarla teçhiz edilmiş; kütüphâne mekânının üzeri kubbeye örtülü, geçiş elemanı olarak köşelerde pandantifler kullanılmıştır. İki adet ahşap gergiler bulunmaktadır. Kütüphânenin batı cephesine odunluk ve tuvalet olarak bir mekân ilave edilmiştir. Kütüphâne taştan inşa edilerek dıştan sıvanmış ve altına beton atılan çatının üstü çinko ile kaplanmıştır"¹¹.

Tarif edilen bu binanın bugün Hâdim Kütüphânesi olarak bilinen kütüphâne ile bir alakasının olmadığı söylenebilir. Çünkü Hâdim Medresesi içine yapıldığı ve girişinin güneyde olduğu söylenen bu yapıdan bugün herhangi bir iz bulunmamaktadır. Bu günkü kütüphâne ile medresenin bulunduğu yer arasında da, en az, beş yüz metre mesafe vardır. Ayrıca bugüne kadar gelen kütüphâne binasının girişi de, doğu cephesinde olup tarif edilen binaya pek benzememektedir. Bu sebeple, yapılmış olsa bile, bahsedilen kütüphânenin medrese içinde yapıldığı söylendiğine göre, medrese ile birlikte yıkılmış olduğu ve mevzu'muz olan Hâdim Kütüphânesi olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Bizim Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde yapmış olduğumuz çalışmalar sırasında bulduğumuz bir dosya içerisindeki dört adet¹² belge ile bir başka dosyada¹³ bulunan bir adet belge, Hâdim Kütüphânesi'nin bânisi problemi-

¹¹ Mehmet Aydın, *Ebû Saîd Muhammed El-Hâdimî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006, s. 16-17.

¹² Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.

¹³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 7297.



ni tamamen çözecek mahiyettedir. Ayrıca Konya şer'îye sicillerinde bulunan bir hüccet de, bu bilgileri pekiştirecek özelliindedir. Birinci dosyada bulunan belgeler Hâdim Kütüphanesi'nin tamiri ile ilgili, ikinci dosyadaki belge ise kütüphanenin hâfız-ı kütüb-i evvelliği ile alakalı bir arzıdır. Sicil kaydını ise yine kütüphanenin hâfız-ı kütüb-i evvelliği ile ilgili bir arz-ı hâldir.

6969 numaralı dosyada bulunan 1785 tarihli belgelere göre Hâdim Kütüphanesi'nin bânisi Divân-ı Hümayûn hâcegânından Şehdî Osman Efendi'dir. Bu dosya içindeki kütüphanenin tamiri ile ilgili defterdâr efendiye gönderilen buyurulduda: *"İzzetlü defterdâr efendi; Zemânımızda dâr-ı neşr-i 'ulûm-ı âliye ve âliye olan Hâdim'de Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümayûn'dan müteveffâ Şehdî 'Osmân Efendi'nin binâ ve ihyâ eylediği kütübhanenin..."*; Mimar Ağa'nın pâdişaha yazmış olduğu takrirden ise *"Hâdim'de vâki' Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümayûndan müteveffâ Şehdî 'Osmân Efendi'nin binâ ve ihyâ eylediği kütübhanenin..."* şeklindeki ifadelerden kütüphanenin Şehdî Osman Efendi tarafından yaptırıldığı açıkça ortaya çıkmaktadır. Dosya içinde bulunan diğer iki belgede de benzer ifadelerde kütüphanenin Divan-ı Hümayûn hâcegânından Şeyhdî Osman Efendi tarafından binâ ve inşa ettirildiği belirtilmektedir.

7297 numaralı dosyadaki belge ise Hâdimî'nin torunlarından Hâdim müftüsü es-Seyyid Ahmed bin Abdullah'ın arz-ı hâli olup, bu belgedeki: *"Arz-ı hâl-i dâ'ileri budur ki, bu dâ'ileri Hâdim'de Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümayûn'dan Şehdî 'Osmân Efendi'nin binâ eylediği kütübhanede Konya Mirâbı'ndan olmak üzere yevmî onbeş akça vazîfe ile hâfız-ı kütüb-i evvel iken"* ibareleri de, kütüphanenin Şehdî Osman Efendi tarafından yapıldığını söylemektedir.

Yine 91 Numaralı Konya Şer'îye Sicili'nde *"Der-devlet-i mekîne 'arz-ı dâ'î-i keminelidir ki, Bâc-ı Bazar-ı Konya Mukâta'ası malından almak üzere Konya'da vâki' Pirlevganda Kazası'nda Hâdim karyesinde müteveffâ Şehdî 'Osmân Efendi Kütüphanesi'nde yevmî onbeş akçe vazîfe ile hâfız-ı kütüb-i evvel ve yevmî on akçe vazîfe ile nâzır-ı kütübhaneye cihetlerine..."*¹⁴ ifadeleri de yukarıda verilen bilgilerle teyit etmektedir.

Anlaşılan odur ki, Hâcı Beşir Ağa gibi, Hâdimî'nin dostluk kurduğu devlet adamlarından biri de, Divân-ı Hümayûn hâcegânından Şehdî Osman Efendi'dir. Osman Efendi'nin, Hâdimî ile olan tanışıklıkları ve dostlukları nasıl başlamıştır, ne şekilde olmuştur, bu konuda herhangi bir bilgi mevcut değildir. Ancak bu dostlukları sebebiyle, Osman Efendi'nin Hâdim'e bir kütüphâne yaptırdığı ortaya çıkmaktadır. Bu kütüphanenin de, ne zaman ve nasıl yapıldığı konusunda şimdilik elimizde herhangi bir bilgi mevcut



değildir. Osman Efendi'nin, Hâdim'e yaptırmış olduğu kütüphânesine büyük çapta kitaplar vakfettiği de görülmektedir¹⁵. O, Hâdimî'nin vefâtından bir yıl önce, 2 Rebî'ü's-sânî 1175 / 31 Ekim 1761 tarihinde gerçekleştirdiği bu vakfında, Hâdim Kütüphânesi'ne tefsîr, hadîs, usûl-i fıkıh, fıkıh, tarih ve tıp gibi çok değişik ilim dallarına ait 340 cilt kitap vakfetmiştir. Ayrıca Osman Efendi, Hâdimî'nin ölümünden sonra da, kütüphâneye olan desteğini sürdürmüştür. 1177 / 1763-64 tarihinde 6 kitap ve 3 Muharrem 1183 / 9 Mayıs 1769 tarihinde de 2 kitap olmak üzere, toplam 8 kitap daha vakfetmiştir. Osman Efendi vakfiyesinde bu kitapları Hâdimî Medresesi'nin öğrencilerinin istifadeleri için vakfettiğini belirtmektedir. Kütüphânenin daha sonraki tarihlerde, "Şehdî Osman Efendi Kütüphânesi" olarak isimlendirilmesi; yapımının onun tarafından gerçekleştirildiğini ortaya koyduğu gibi, gerekli hizmetleri ifâ edebilmesi için de kitaplar vakfettiğini göstermektedir. Böylece Osman Efendi, Hâdim Kütüphânesi'ni inşâ ettirmekle kalmamış, aynı zamanda, kitaplar da vakfederek, onun Hâdim'de tahsil gören talebe-i 'ulûma hizmet etmesini sağlamıştır.

Şehdî Osman Efendi'nin kimliği hakkında kısaca bilgi vermek gerekirse; O'nun nerede doğduğu hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. O, çavuşlar kâtibi olup, daha sonra 1171 / 1757-58 seferinde Rusya sefiri oldu. Bu görevden döndükten sonra 1179 / 1765-66'da Baruthâne emîni ve sipâh kâtibi ve Muharrem 1183 / Mayıs 1769'da baş muhasebeci, Rebî'ü'l-evvel 1183 / Temmuz 1769'da Bender ordusu defterdârı olup, Cemâziye'l-evvel 1183 / Eylül 1769'da ordunun geri dönüşü sırasında vefât etmiştir. Osman Efendi iş bilir ve güvenilir bir zat idi.

2- HÂDİM KÜTÜPHÂNESİ'NİN TAMİRİ

Hâdim ve çevresi Ebû Sa'îd Muhammed Hâdimî döneminde, bilhassa ileri gelen devlet adamlarının da katkısı ile eğitim, kültür ve bilim hizmetlerinin gerçekleştirildiği önemli bir merkez hâline gelmiştir. Şehdî Osman Efendi'nin yaptırdığı ve büyük bir kitap külliyatı vakfettiği kütüphâne de, Hâdim'de okuyan ve bu bölgede yaşayan talebe-i ulûm ile ehl-i ilmin hizmetini gören önemli bir yapı olmuştur. Ancak kütüphâne, Hâdimî'nin vefâtından bir süre sonra, 1199 / 1785 senesinde tamire ihtiyaç duymuştur¹⁶. Aşağıda metinlerini vereceğimiz belgelere göre; Hâdim müftüsü ve sâ'ir

¹⁵ Şehdî Osman Efendi'nin vakfetmiş olduğu kitaplar daha önceden yapmış olduğumuz bir çalışma ile tarafımızdan yayınlanmıştır. İzzet Sak, "Şehdî Osman Efendi'nin Hâdim Kütüphânesi'ne Vakfettiği Kitaplar", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 10, Konya 2003, s. 83-129.

¹⁶ Yaşar Sarıkaya, kütüphânenin yıldırım düşmesi sonucu hasar gördüğünü ifade etmektedir. Yaşar Sarıkaya, "Osmanlı Anadolu'sunda Parlayan Bir Eğitim Merkezi: Hâdimî Medresesi ve Kütüphânesi", *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, XLII (2013), s. 171.



ulemâ-yı Hâdim'in, "*kütüphânenin ferş-i sakfı kurşundan olmadığından derûnu-na berk ve bârân nüzûl ve kütüb-i mevcûde telef derecelerine*" vardığından bahsederek, çok miktarda kurşun gerektiğini ve bu kurşunun Bozkır Madeni'nden sağlanması için padişahın fermânıyla onay verilmesini ve bu bölgede kurşuncu ustası bulunmadığı için de, bir adet kurşuncu ustasının tedarik edilerek gönderilmesini, İstanbul'daki Mimar Ağası'na müracaat ederek istedikleri görülmektedir.

Hâdim müftüsü ve Hâdim ulemasının müracaatları, Mimar Ağası tarafından kabul edilmiş ve kütüphâne kubbesinin kurşun ile kaplanması vazifesi ile kurşuncu Hâcî Süleymân Ağa görevlendirilmiştir. Kurşuncunun varma-gelme harc-ı râhu (yol harcı) ve ihtiyaç duyulan odun, kömür ve sâir masrafları için 450 guruş gerektiği ve gerekli iznin verilmesi için de padişaha arz edildiği müşahede edilmektedir.

Hatta, Hâdim'e gidecek kurşuncu ustasının masrafları için ne kadar para gerektiği konusunda "*bir nefer kurşuncu 'amelesi ta'yîn ve irsâl olunsa emsâline kıyâsen ne mikdâr harc-ı râh virilmelüdür ve emsâli var mıdır*" diyerek baş muhâsebeden sorulduğu ve bu konuda baş muhasebeden "*Medîne-i Hâdim'e der-'aliyyeden kurşuncu 'amelesi irsâl olunduğunun bulunmayup bundan akdem medîne-i Konya'da medfûd Hazret-i Mevlânâ kuddise sırrihü'l-'azizin türbe-i şerîfesi ta'mûrine Der-Sa'âdet'den irsâl olunan bir nefer kurşuncu 'amelesine kırk guruş harc-ı râh virildiği*" bildirilmektedir.

Yapılan müracaat ve yazışmalardan sonra, gerekli kurşunların Bozkır Madeni'nden getirilerek kütüphânenin kubbesinin kaplandığı ve tamir edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin ve devlet adamlarının, dönemin büyük âlimlerinden biri olan Ebû Sa'id Muhammed Hâdimî'ye ve Hâdim'e verdikleri önemi göstermesi bakımından önemlidir.

Hâdim Kütüphânesi 19. yüzyıl boyunca talebe-i ulûma hizmet vermeyi sürdürmüştür. Erken tarihli Konya sâlnamelerinin çoğunda, Hâdim'de bir kütüphâne ve kütüphânedeki 544 adet kitap mevcut olduğu kaydedilmektedir.¹⁷ Daha geç tarihli salnamelerde ise, bir kütüphâne ve 740 yazma, 120 basma eser olduğu ifade edilmektedir¹⁸. Kütüphânedeki bulunan yazma ve basma eserlerin tamamı 28 Şubat 1935'de Konya valisi Cemal Bardakçı'nın görevde bulunduğu dönemde Konya Yusuf Ağa Kütüphânesi'ne taşınmış-

¹⁷ *Hicri 1301 Konya Vilayeti Salnamesi 17*, (Bugünkü Harflere Çeviren: Mehmed Eminoğlu), (Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları : 211), Konya 2013, s.58; *Hicri 1302 Konya Vilayeti Salnamesi 18*, (Bugünkü Harflere Çeviren: Mehmed Eminoğlu), (Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 258), Konya 2015, s.183; *Hicri 1303 Konya Vilayeti Salnamesi 18*, (Bugünkü Harflere Çeviren: Mehmed Eminoğlu), (Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları : 258), Konya 2015, s.318; *Hicri 1304 Konya Vilayeti Salnamesi 20*, (Bugünkü Harflere Çeviren: Şükrü Taşdelen), (Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 327), Konya 2017, s.247.

¹⁸ Konya Sâlnamesi 1317, s. 159.



tır.¹⁹ Bu kütüphânenin kataloglarında tarafımızdan yapılan araştırmalarda, 5 numaralı katalogun 73-167. sayfalarında 6880 ile 7594 numaraları arasında 1125 kitabın Hâdim Kütüphânesi'nden geldiği tespit edilmiştir. Ayrıca Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphânesi ve Konya İl Halk Kütüphânesi Feridun Nafiz Uzluk bölümünde de Hâdim Kütüphânesi'nden gelme kitapların varlığı bilinmektedir.

Yılların geçmesi ile kütüphâne tekrar tamire ihtiyaç duyduğundan, 21 Ağustos 1951 tarihinde Konya valisi Kemal Hadımlı tarafından tamir ettirilmiştir. Bu tamire ait kitabe kütüphânenin giriş kapısının üzerine yerleştirilmiştir. 1977 yılında kubbenin üzerine beton atılarak üzeri çinko ile kaplanmıştır. 1988 yılında ise Hazine avukatlarından Şükrü Çankaya tarafından duvarları sıvıtlıp boya yaptırılmıştır. Ancak zamanla kütüphane kullanılmaz hale gelmiş ve içindeki kitaplar eskiden kulüp binası olarak kullanılan eski bir binaya nakledilmiştir. Bir süre âtl vaziyette kalan kütüphâne, Hâdim Belediyesi'nin öncülüğünde Kültür Bakanlığı'nca 2015-2016 yıllarında tekrar restore edilerek, bugün Hâdimî sohbetlerinin yapıldığı bir bina olarak kullanılmaktadır.

3- HÂDİM KÜTÜPHÂNESİ'NİN GÖREVLİLERİ

Hâdim Kütüphânesi'ndeki görevler, seneler boyunca, Hâdimî'nin çocukları ve torunları tarafından yürütülmüştür.

Meselâ 19. yüzyılın başlarında, hem Hâdim müftüsü hem de hâfız-ı kütüb-i evvelik görevini es-Seyyid Ahmed bin 'Abdullah efendi yürütmekte idi. es-Seyyid Ahmed Efendi, İstanbul'a göndermiş olduğu bir arz-ı hâl ile "*Hâdim'de Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümayûn'dan Şehdî 'Osmân Efendi'nin binâ eylediği kütübâhâne Konya Mîrâbî'ndan olmak üzere yevmî onbeş akçe vazîfe ile hâfız-ı kütüb-i evvel iken kendi hüsn-i rızâm ile vazîfe-i merkûme ile hâfız-ı kütüb-i evvelliğimi 'ammim el-Hâc Mustafâ Efendi dâ'ülerine ferâgat'*" ettiğini, görevin ona verilerek beratının sadaka ve ihsan buyurulmasını istemiştir²⁰. Bu arz ile vazifenin el-Hâc Mustafâ Efendi'ye verildiği anlaşılmaktadır.

27 Zilhicce 1256 / 19 Şubat 1841 tarihli bir berât ile de, bi'l-iştirâk yevmî onbeş akçe vazife ile hâfız-ı kütüb-i evvel ve yevmî on akçe vazife ile nâzır-ı kütüphâne olarak tayin edilen es-Seyyid Mehmed ve es-Seyyid Ahmed Sa'îd ibn-i el-Hac Numan Efendilerin bir biri arkasından vefat etmeleri üzerine; 13 Şevvâl 1283 / 18 Şubat 1867 tarihinde Mehmed Efendi'nin yerine oğulları 43 yaşındaki es-Seyyid Numan, 41 yaşındaki es-Seyyid Abdullah, 31 yaşındaki es-Seyyid Abdurrahman ve 27 yaşındaki es-Seyyid Sa'îd Efen-

¹⁹ Hâdimioğlu, s. 111.

²⁰ Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 7297.



di adındaki çocukları ve es-Seyyid Ahmed Sa'îd Efendi'nin yerine de oğulları 35 yaşındaki Mehmed Efendi ve 21 yaşındaki Numan Efendi (bu Numan Efendi uzun süre Hâdim Rüştiyesi'nde muallim-i sâni olan eski Hâdim müftüsü Ahmed Sa'îd Hâdimioğlu'nun babasıdır) hâfız-ı kütüb-i evvel ve nâzır-ı kütüb-hâne olarak bi'l-iştirâk tayin edilmişlerdir²¹.

Daha sonraki dönemlerde de bu görevleri Hâdimî'nin torunları yapmaya devam etmişlerdir.

SONUÇ

Ebû Sa'îd Muhammed Hâdimî, 18. yüzyılın önemli ve tanınmış ilim adamlarından biri idi. O, döneminin ileri gelen devlet adamları ile tanışmış ve Hâdim'e bir kütüb-hâne yapılmasını sağlamıştır. Yıllardır bu kütüb-hânenin dönemin önemli devlet adamlarından biri olan Hâcî Beşir Ağa tarafından yaptırıldığı söylenmekte idi. Ancak bu çalışma ile kütüb-hânenin, Beşir Ağa tarafından değil, yine dönemin ileri gelen devlet adamlarından biri olan Şehdî Osman Efendi tarafından yaptırıldığı ortaya konulmuştur. Kütüb-hâne binâsını inşâ ettiren Osman Efendi, aynı zamanda, kitaplar da vakfetmek suretiyle, Hâdim'de tahsîl gören talebeye, istifade etmeleri için sunmuştur.

²¹ Konya Şer'iye Sicili 91 / 215-2.



KAYNAKÇA

1- Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 7297.

91 Numaralı Konya Şer'îye Sicili.

2- Araştırmalar

- Aydın, Mehmet, *Ebû Sâid Muhammed El-Hâdimî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2006.
- Erünsal, İsmail, *Türk Kütüphaneleri Tarihi*, C.II, Ankara, 1988.
- Eyice, Semavi, "Beşir Ağa Camii", *DİA*, C.VI, İstanbul 1992, s.1.
- , "Beşir Ağa Külliyesi", *DİA*, C.VI, İstanbul 1992, s.1.
- , "Beşir Ağa Kütüphânesi", *DİA*, C.VI, İstanbul 1992, s.3.
- , "Beşir Ağa Sebilküttabı", *DİA*, C.VI, İstanbul 1992, s.4.
- Hâdimioğlu, Numan, *Hâdim ve Hâdimliler Bibliyografyası*, C.1, Ankara 1983.
- Hicri 1301 Konya Vilayeti Salnamesi 17*, (Bugünkü Harflere Çeviren: Mehmed Eminioğlu), (Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 211), Konya 2013.
- Hicri 1302 Konya Vilayeti Salnamesi 18*, (Bugünkü Harflere Çeviren: Mehmed Eminioğlu), (Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 258), Konya 2015.
- Hicri 1303 Konya Vilayeti Salnamesi 19*, (Bugünkü Harflere Çeviren: Mehmed Eminioğlu), (Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 326), Konya 2017.
- Hicri 1304 Konya Vilayeti Salnamesi 20*, (Bugünkü Harflere Çeviren: Şükrü Taşdelen), (Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları: 327), Konya 2017.
- İpşirli, Mehmet, "Huzur Dersleri", *DİA*, C.18, s.441-444.
- Konya Salnamesi 1317*.
- Mardin, Ebû'l-ulâ, *Huzur Dersleri* (Haz: İsmet Sungur), C.II-III, İstanbul 1966, s.772, 774.
- , "Huzur Dersleri", *İÜ. Hukuk Fakültesi Mecmuası*, XVI/3-4, İstanbul 1950.
- Mehmed Süreyya, *Sicil-i Osmanî*, C.II, İstanbul 1311.
- , *Sicil-i Osmanî*, C.III, İstanbul 1311.
- Özcan, Abdülkadir, "Beşir Ağa, Hacı", *DİA*, C.5, İstanbul 1992, s.555.
- Sak, İzzet, "Şehdî Osman Efendi'nin Hâdim Kütüphânesi'ne Vakfettiği Kitaplar", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 10, Konya 2003, s.83-129.
- Sarıkaya, Yaşar, *Merkez İle Taşra Arasında Bir Osmanlı Âlimi Ebu Said el-Hâdimî*, İstanbul 2008.
- , "Osmanlı Anadoluşunda Parlayan Bir Eğitim Merkezi: Hâdimî Medresesi ve Kütüphânesi", *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, XLII (2013), 157-175.



- Türk Ansiklopedisi*, “Beşir Ağa” mad, C.VI, s.247.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C.IV-1, Ankara 1983.
- Yayla, Mustafa, “Hâdimî, Ebû Sa’îd” mad., *DİA*, C.15, İstanbul 1997, s.25.



EKLER

Belgelerin Transkripsiyonu

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.

(1. Belge)

‘İzzetlü defterdâr efendi.

Zemânımızda dâr-ı neşr-i ‘ulûm-ı ‘âliye ve âliye olan Hâdim’de Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn’dan müteveffâ Şehdî ‘Osmân Efendi’nin binâ ve ihyâ eylediği kütübhanenin ferş-i sakfî kurşundan olmadığından derûnuna berk ve bârân nüzûl ve kütüb-i mevcûde telef derecelerine vardığı ve kütübhaneyi mezkûrenin vakf-ı mu’ayyeni olmadığından mahzan zuhûr-ı ‘inâyet ve ihsân-ı hazret-i cihândârîye muhtâc olduğu geçen senelerde Hâdim müftüsü efendi ve sâ’ir ‘ulemâ-yı Hâdim taraflarından der-bâr-ı ‘adâlet karâra ma’rûzâtlarıyla inhâ olunmaktan nâşî mikdâr-ı vâfi kurşun Bozkır Ma’deni mevcûdundan bâ-fermân-ı ‘âlî eğerçi i’tâ ve Hâdim’e nakl olunup lâkin ol taraflarda kurşuncu ustası bulunmadığından tekniyeten lil-‘inâyeti’s-sultânî Der-Sa’âdet’den bir nefer kurşuncu irsâlini bu def’a tekrâr niyâz ve ricâ itmeleriyle mi’mâr ağa ma’rifetiyle bir nefer kurşuncu ustası tedârik ve tesyârını tanzîme sadâret eyleyesiz deyu buyuruldu fi 2 RA sene 199 (2 Rebî’ü’l-evvel 1199 / 13 Ocak 1785).

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.

(2. Belge)

(Mi’mâr Ağanın takrîridir.)

Takrîr-i kullandır ki.

Hâdim’de vâki’ Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan müteveffâ Şehdî ‘Osmân Efendi’nin binâ ve ihyâ eylediği kütübhanenin ferş-i sakfî kurşun olmadığından derûnuna berk ve bârân nüzûl ve kütüb-i mevcûde telef derecelerine vardığı ve kütübhaneyi mezkûrenin vakf-ı mu’ayyeni olmadığından mahzan zuhûr-ı ‘inâyet ve ihsân-ı hazret-i cihândârîye muhtâc olduğu geçen senelerde Hâdim müftüsü efendi ve sâ’ir ‘ulemâ-i Hâdim taraftan deryâ ‘adelet-karâra ma’rûzâtlarıyla inhâ olunmaktan nâşî mikdâr-ı vâfi kurşun Bozkır Madeni mevcûdundan bâ-fermân-ı ‘âlî eğerçi Hâdim’e nakl olunup lâkin ol tarafta kurşuncu ustası bulunmadığından Der-Sa’âdet’den bir nefer kurşuncu irsâlini istid’â eylediklerine binâ’en Kurşuncu Hâci Süleymân Ağa kullan ve bu kullan ma’rifetiyle tedârik olunup merkûm kurşuncu kullarının varma gelme harc-ı râhu ancak rahtiyesi iktizâ iden hatab ve kömür ve sâ’irden mâ’adâ ve ramâd(?) kurşunu dahî tekrâr zenberek ocağında izâbesi ve ücret-i ferşiyesi ve ol mahalde ne mikdâr mükenâ ve ikâmet olunur ise tekrâr ücret talep itmeme üzere dörtyüzelli guruşa kurşuncubaşı kullarıyla kat’ olunmağla merkûmun gerek harc-ı râhu ve gerek ücret-i rahtiyeye ve ferşiyesi dörtyüzelli gurusu olduğu ma’lûm-ı devletleri buyuruldukda kerem ve i’tâ buyurulur ise emr ve fermân devletlü ‘inâyetlü efendim sultânım hazretlerindedir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.

(3. Belge)

(‘İzzetlü defterdâr efendi takrîriniz mücibince kat’ eyleyesiz deyu buyuruldu fi 15 RA sene 99 (15 Rebî’ü’l-evvel 1199 / 26 Ocak 1785).

Mi’mâr Ağa kullarının takdim eylediği takrîri mefhûmunda Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûn’dan müteveffâ Şehdî ‘Osmân Efendi’nin nefis-i Hâdim’de binâ ve inşâ eylediği kütübhaneyi celîlenin sakfî kurşun ile mefrûş olmadığından derûnuna berk ve bârân nüzûl bir le kütüb-i mevcûd telef derecelerine resîde olduğundan gayrı kütübhaneyi mezkûrenin vakf-ı mu’ayyeni olmadığından mahzan zuhûr-ı ‘inâyet-i ‘aliyyeye muhtâc



olduğu geçen senelerde Hâdim müftüsü efendi ve sâ'ir Hâdim'de mütemekkin olan 'ulemâ tarafından der-bâr-ı 'adâlet-karâra ma' rûzâtlarıyla inhâ olunmaktan nâşî mikdâr-ı vâfî kurşun Bozkrı Ma'deni mevcûdundan ifrâz bir le eğerçi Hâdim'e nakl olunup lâkin ol tarafda kurşuncu ustası bulunmadığından Der-Sa'âdet'den bir nefer kurşuncu irsâlini istid'â eylediklerine binâ'en sâdır olan fermân-i 'âlîleri mûcibince kurşuncubaşı ve mi' mâr ağaları ma'rifetleriyle bir nefer kurşuncu ustası tedârik ve iyâb ve zehâb harc-ı râhu ile mahallinde isâğa ve izâbe olunacak kurşunun lâzime-i ribhuyesinden olmak üzere iktizâ iden hatab ve kömür ve sâ'irenden mâ'adâ ramâd kurşunu dahî tekrâr zenbere ocağında izâbesi ve ücret-i ferşiyyesi ve ol mahallede ne mikdâr meks ve ikâmet olunur ise tekrâr ücret talep etmemek üzere maktû'an dörtyüzelli guruşa kurşuncubaşı kullan ma'rifetiyle mukâvele ve kat'-ı bazâr olunmuş olduğunu tahrîr ve beyân ider manzûr ve ma'lûm-ı devletleri buyuruldukda her ne vecihle emr ve irâde-i 'aliyyeleri buyurulur ise emr ve fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerindedir.

(Âhara sirâyet itmemek ve emsâl olmamak şartıyla tezkeresi virilmek
Telhisi mûcibince başmuhâsebeye kayd ve tezkeresi virilmek buyuruldu

Fî 18 RA sene 199 (18 Rebî'ü'l-evvel 1199 / 29 Ocak 1785).

'Arz-ı bendeleridir ki

İşbu takrîr-i hâkirânem bâlâbına sâdır olan fermân-ı 'âlîleri mûcibince sâlifü'z-zikr Bozkrı Ma'deni'nden ifrâz ve medîne-i Hâdim'e nakl olunan kurşunun mahallinde isâğa ve izâbesiçün mi' mâr ağa ve kurşuncubaşı ma'rifetleriyle tedârik olunan bir nefer kurşuncu 'amelesinin gerek harc-ı râhu ve gerek mahallinde meks ve ücretiçün ber-vech-i maktû mukâvele olunan dörtyüzelli guruşun âhar sirâyet eylememek ve emsâl olmamak şartıyla başmuhâsebeye kayd olunup tezkeresi virilmek bâbında fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerindedir.

Fî 21 RA sene 199 (21 Rebî'ü'l-evvel 1199 / 1 Şubat 1785).

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.

(4. Belge)

Bi'l-iktizâ medîne-i Hâdim'e bir nefer kurşuncu 'amelesi ta'yîn ve irsâl olunsa emsâline kıyâsen ne mikdâr harc-ı râh virilmelüdür ve emsâli var mıdır baş muhâsebeden der-kenâr olunmak fermân buyurula. Sahh.

Medîne-i Hâdim'e der-'aliyyeden kurşuncu 'amelesi irsâl olunduğunun bulunmayup bundan akdem medîne-i Konya'da medfûd Hazret-i Mevlânâ kudise sırrhü'l-'azîzin türbe-i şerîfesi ta'mîrine Der-Sa'âdet'den irsâl olunan bir nefer kurşuncu 'amelesine kırk guruş harc-ı râh virildiği emsâlinde müsfiyâdır(?) fermân devletlü sultânım hazretlerindedir.

Fî 16 RA sene 1199 (16 Rebî'ü'l-evvel 1199 / 27 Ocak 1785).

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 7297.

(Üste der-kenarda: Konya Bâc-ı bazarı mukâta'ası malından almak üzere yevmî onbeş akça ile hâfız-ı kütüb-i evvel cihetini mezkûrun üzerinde hüddâm defterinde mestûr ve mukayyed emr ve fermân devletlü sa'âdetlü sultânım hazretlerindedir fî 15 RA sene 1216 / 26 Temmuz 1801)

Mûcibince kasr-ı yedinden tevçih olunup berâtı mahallinde olmağla şimdilik mütâlebe olunmayup hîn-i vürûdunda kaleminde hıfz olunmak buyuruldu sene 15 RA sene 219 (15 Rebî'ü'l-evvel 1219 / 24 Haziran 1804)

Devletlü 'inâyetlü merhametlü efendim sultânım hazretleri devlet ve ikbâl ile sağ olsun. 'Arz-ı hâl-i dâ'îleri budur ki bu dâ'îleri Hâdim'de Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümayûn'dan Şehdi 'Osmân Efendî'nin binâ eylediği kütübhânede Konya Mîrâbı'ndan olmak üzere yevmî



onbeş akça vazîfe ile hâfız-ı kütüb-i evvel iken kendi hüsn-i rızâm ile vâzîfe-i merkûme ile hâfız-ı kütüb-i evvelîğimi 'ammim el-Hâc Mustafâ Efendi dâ'îlerine ferâgat etmemiz ile merâhim-i 'aliyyelerinden mercûdur ki kütübhâne-i merkûmede yevmî onbeş akça vazîfe ile merkûm el-Mustafâ Efendi dâ'îlerini hâfız-ı kütüb-i evvel nasb ve ta'yîn ve yedine berât-ı şerîf-i 'âlîşân sadaka ve ihsân buyurmaları bâbında lutf ve kerem devletlü 'inâyetlü ve merhametlü efendim sultânım hazretlerindir.
el-fakîr es-Seyyid Ahmed bin 'Abdullah el-müftü el-Hâdimî.

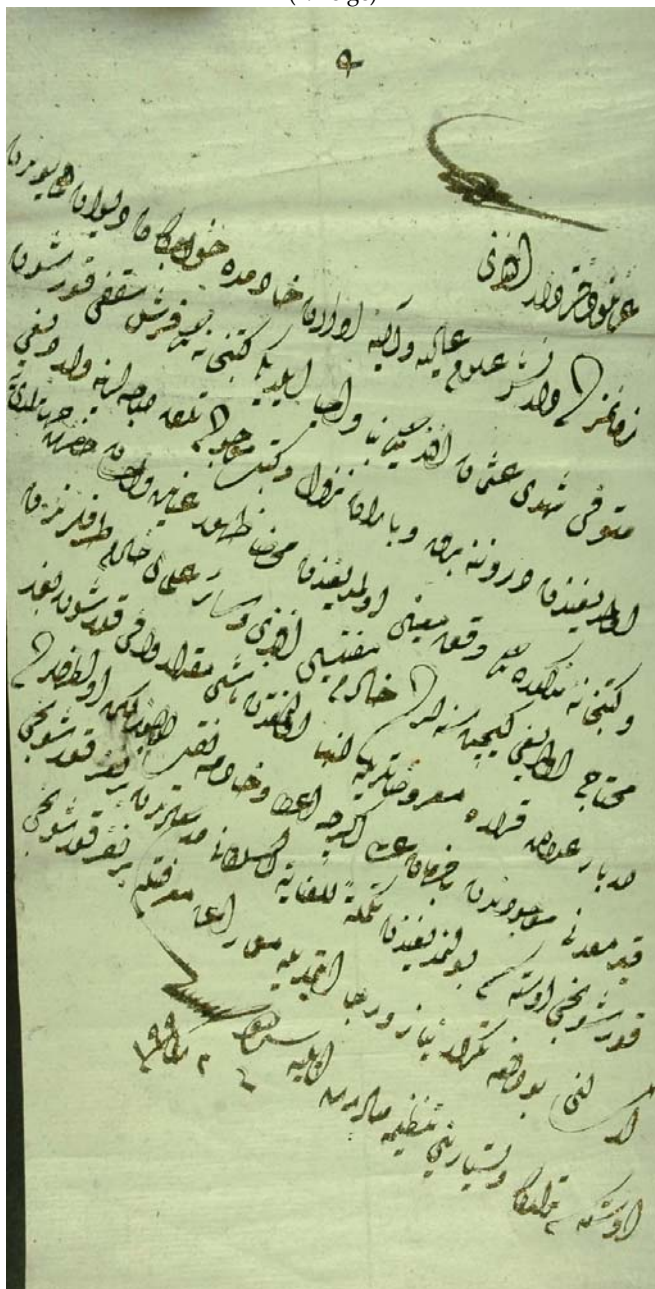
Konya Şer'îye Sicili 91 / 215-2

Der-devlet-i mekîne 'arz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki, (boş) bâc-ı bazar-ı Konya Mukâta'ası mâlından almak üzere Konya'da vâkî' Pirlevganda Kazâsı'nda Hâdim Karyesi'nde müteveffâ Şehdî 'Osmân Efendi Kütübhânesi'nde yevmî onbeş akçe vazîfe ile hâfız-ı kütüb-i evvel ve yevmî on akçe vazîfe ile nâzır-ı kütübhâne cihetlerine bin ikiyüz elli altı Zî'l-hiccetü'ş-şerîfesinin yirmi yedisi târîhiyle müverrah virilen bir kıt'a berât-ı şerîf-i 'âlîşân ile bi'l-iştirâk mutasarrıflar olan karye-i mezkûrenin defter-i nüfûsunda ikinci ve üçüncü hânelerinin birinci numaralarında mukayyed es-Seyyid Mehmed ve es-Seyyid Ahmed Sa'îd bin el-Hâc Nu'mân Efendi nam karındaşlardan mûmâ-ileyh es-Seyyid Mehmed hâne-i mezkûrenin ikinci ve üçüncü ve dördüncü ve beşinci numaralarında kırk üç ve kırk bir ve otuz bir ve yirmi yedi yaşlarında es-Seyyid Nu'mân ve es-Seyyid Abdullah ve es-Seyyid Abdurrahman ve es-Seyyid Sa'îd Efendiler nâmında dört nefer ve mûmâ-ileyh es-Seyyid Ahmed Sa'îd dahî hâne-i mezkûrenin ikinci ve üçüncü numaralarında otuz beş ve yirmi bir yaşlarında Mehmed ve Nu'mân Efendiler nâmında iki nefer sulbî sahîh oğullarını terk ederek her biri müte'âkiben bundan akdem vefâtları vukû'uyla yerleri hâlî ve ciheteyn-i mezkûreteynde olan hisseleri mahlûl olmuş ve ciheteyn-i mezkûreteynde hizmetleri dahî evlâd-ı mûmâ-ileyhim kemâ yenbağî ifâya muktedir bulunmuş ve vakf-ı mezkûr el-yevm mevcûd ve ma'mûr olarak edâ-i hidmet olunmakda idüğü bi-garaz ehl-i vukûfun ihbârıyla 'inde'ş-şer'î tahakkuk etmiş olmağla müteveffâ-yı mûmâ-ileyh es-Seyyid Mehmed'in ciheteyn-i mezkûreteynde olan nüsfe hisseleri mahlûlünden oğulları mûmâ-ileyhim es-Seyyid Nu'mân ve es-Seyyid Sa'îd Efendilere ve müteveffâ-yı mûmâ-ileyh es-Seyyid Ahmed Sa'îd'in kezâlik ciheteyn-i mezkûreteynde olan nüsfe hisseleri mahlûlünden oğulları mûmâ-ileyh Mehmed ve Nu'mân Efendilere iştirâken ve seviyyen tevcih ve yedlerine başka başka berât-ı şerîf-i 'âlîşân sadaka ve ihsân buyurulmak ricâsına bi'l-iltimâs pâye-i serîr-i a'lâya 'arz ve i'lâm olundu bâkî el-emr li-men lehü'l-emr fi yevmi's-sâlis 'aşer min Şevvâlî'l-mükerrerem li-sene 1283 (13 Şevvâl 1283 / 18 Şubat 1867).



Belgelerin Asılları

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.
(1. Belge)





Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.
(2. Belge)

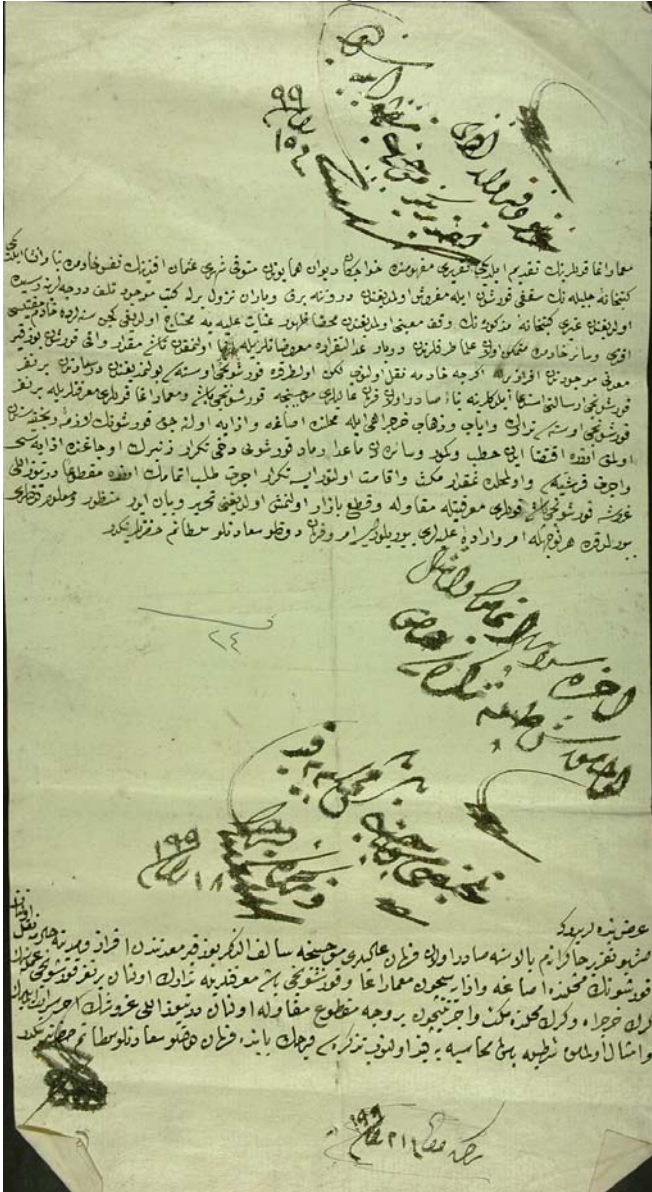
تقدیر فرمودند که
خادمه و باغی خواجه کمان دربارها برونک منوق شہدی عثمانہ اقدیک بنا و احیا ابیجی کبھی نہ بلک فرین سنی فرسوزہ اولیغوزہ درونیہ
برق و باران نزول و کتب موجودہ لیسہ درجه لیزہ داروغی و کتبہ اہل مذکورہ ملک و حق منسبی اولیغوزن محضاً ظهور رعایت و احسان خدیوہ
عناج اولیغی کبھی نہ لردہ خادمشینسی اشق و سائر اعلا و خادامہ لڑنیزن دریا عدالت قران معروضاً لدریہ انہا اولیغوزن تا غیضدار و قاری
خوسوزہ یوز قیرمونی معبودن باقر شہانی آکر خادیمہ نقل اولیغوز لکھ اولیغوزن فرینوسی اوسہ بولنیزن در سعادتہ بولنیزن
بسیار استعما البدکلیتہ بنا ہرگز نہ ہی جہی سلیمنا اما قیرمونی بولنیزن ہر شیشہ شازک اولیغوز مرقہ فرسوزن جو قردلزلک وارمہ کل فریغی
انہ ریشہ اخضر ابرن خطیب و کوروسا زین ماعدل و مباد فرسوزن دھی کوز زینک او جاشنہ از ابرم واجت فرسوزن اولیغوزن
مکن واقامت اولیغوز ابرہ کوز اجبت حلف انہ ملک اوزرہ دتوز اتی فرسوزن کابج فریغیہ خطیب اولیغوز مرقوم کوز فریغی
وزن اجبت ریشہ و ریشہ در توز اتی فرسوزن اولیغوزن معلوم و در لہی بولنیزن کرم واعطاس بولنیزن امر و فریغیہ اولیغوزن
اشیر سوطا تم حضور فرمودند

مبارکات علیہ



Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.

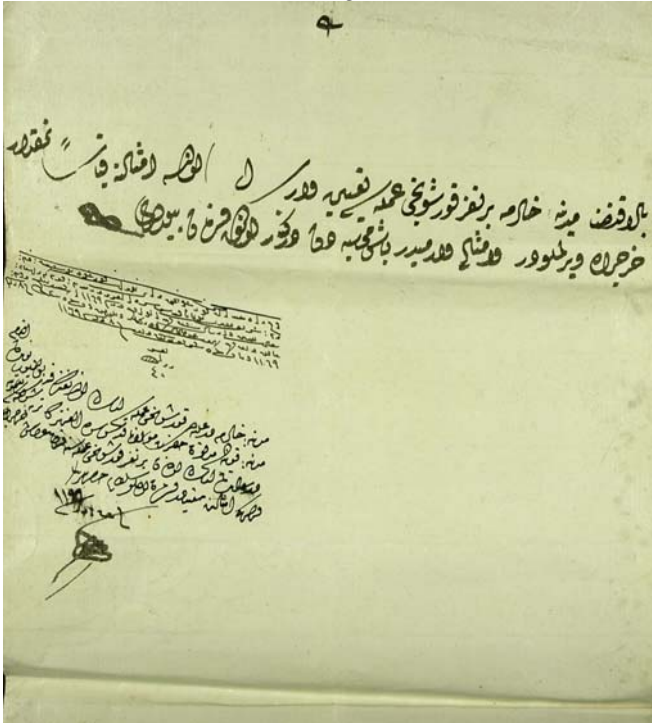
(3. Belge)





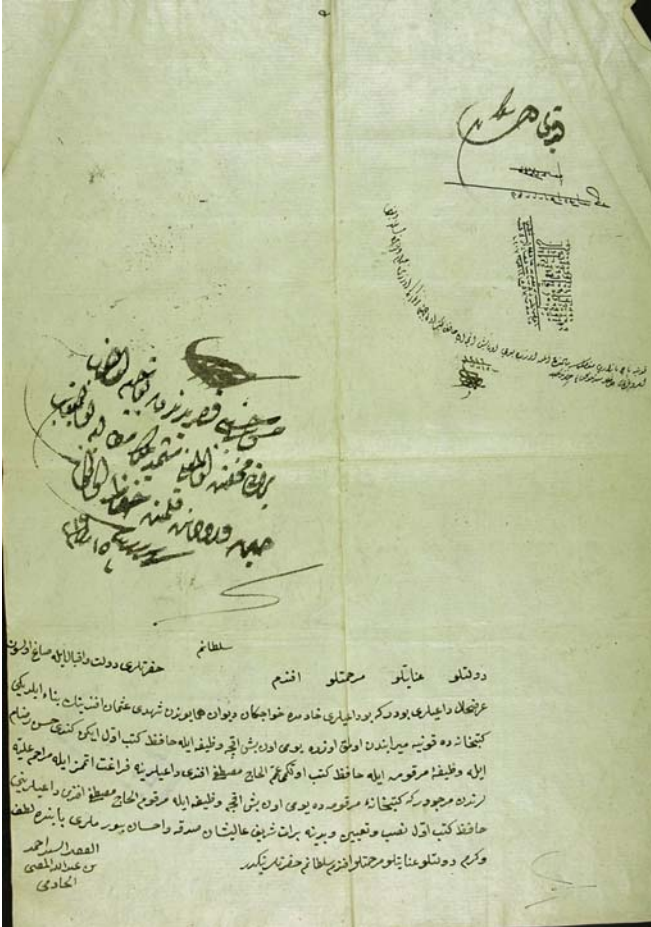
Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 6969.

(4. Belge)





Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Maarif, No: 7297.



دو دنگلو غنا بگو مرحمتلو انتم
 عزتخلک داعیلدی بودر کور دایلدی، خادیم خواجگان دیوان هابوزدن شردی عتقا و انقیزینک بنا و ابلیسکی
 کتبخانه ده خونیم میرا بندن اولوق اوزده یوی اودن برن اچر و طیفه ایله حافظ کتبا اول ایگه کتبخانه حسن شایم
 ایله و طیفه مرقومه ایله حافظ کتبا اوگنیم الحاج مصطفی انقیزه داعیلرینه فراغت اتمز ایله مریح علییه
 نرندن موجودر کتبخانه مرقومه ده یوی اودن برن اچر و طیفه ایله مرقوم الحاج مصطفی انقیزه داعیلرینه
 حافظ کتبا اول ایگه و نعیبین و برینه برلن شریفین عالیشان صدقه واحسان بوزر مریح با بنوع لطف
 و کرم دوشلوعنا یا تو مرحمتلو اوزرین اخطان حفرینه نرینکدر
 السلطان
 العبد المذنب
 سن عبداللهمی
 الحادى

